

DE KLASSIEKE OUDHEID: DE GRIEKEN

Antwoordkernen bij Eureka 1 4-de herziene druk, Amersfoort 2010-2011

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. *Voor* in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. *Achterin* het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
 - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
 - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
 - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 2 →; de vraag staat bij 2.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

8.1. de invloed van de natuur

1.

- veeteelt
- fruitteelt
- visserij
- handel
- ambachten
- (weinig) graanbouw

2. →
2.1. t/m 2.5

Vragen	Egypte	Griekenland
Hoe ziet het land eruit?	Woestijn met grote rivier	Droog, bergachtig, zonder grote rivieren
Hoe waren de verbindingen?	Open (door rivier)	Slecht door bergen en vele eilanden
Wat waren de bestaansmiddelen?	Graanbouw	Zie vraag 1
Welke maatschappijvorm bestond er in Egypte en Griekenland?	Agrarische maatschappij: landbouw, boeren, dorpen, grootgrondbezitters	Agrarisch-stedelijke maatschappij: landbouw én handel en ambachten, dorpen én steden; grootgrondbezitters én rijke handelaren
Hoe zag het bestuur eruit?	Eenheidsstaat	Aparte staatjes (poleis)

- 2.6. Antwoord op hoofdvraag: zelf nu doen (= xxx) aan de hand van het schema.

8.2. het ontstaan van de zelfstandige polis

3.

alinea	Kern= belangrijkste woord of zin	Beschrijvende vraag (B) of verklarende vraag (V)
1	Zelfstandige stadstaatjes	Waarom herken je een zelfstandige stadstaat? (B) Waarvoor waren er in Griekenland allemaal aparte staatjes? (V)
2	Akropolis	Wat betekent akropolis? (B) Waarom bouwden de Grieken hun stad vaak op een heuvel? (V) Welke gebouwen vindt men op de akropolis? (B)
3	Benedenstad	Wie wonen in de benedenstad? (B) Waarvoor dient de benedenstad? (B)
4	Platteland	Waarvoor zorgt het platteland? (B) Wie wonen op het platteland? (B)

- 3.1. Wie, wat, welke, waar(mee/aan/in/voor), wanneer, hoe(lang/veel)
3.2. Zoek je antwoord zelf op in vaardigheidskaart 1.2. (VK 1.2.) Je kunt ze ook op .eureka vinden!
4. akropolis, benedenstad, platteland
4.1. xxx
5.doordat het landschap weinig contact tussen dorpen/nederzettingen mogelijk maakt
5.1. verklarende vraag: waardoor
6.*primaire* bron, want de (ruïnes van) gebouwen hebben de tijd van de Klassieke Oudheid meegemaakt en een *ongeschreven* bron, want beeld en geluid horen tot ongeschreven bronnen (VK2.3.)

9.1. De Griekse kolonisatie

7. xxx
8. →
- 8.1. kolonisatie
- 8.2. door *beperkte hoeveelheid vruchtbare grond en bevolkingsgroei (dat is het probleem!)*
- 8.3. *jonge mensen*, omdat zij in goede omstandigheden willen leven
- 8.4.*misoogsten en hongersnood* plaatsvinden (laatste zetje)
- 8.5. 8.1. = b (begint met wat); 8.2. = v (begint met waardoor); 8.3. = v (begint met waarom); 8.4.= v (Wanneer + gaat (= door welke gebeurtenis) is ook een verklarende vraag) **LEER DE VRAAGZINNEN VAN VK 4.0!**
9. →
- 9.1. handel breidt zich uit; machtsstrijd handelaren en grootgrondbezitters; verspreiding beschaving

9.2. de strijd om de macht in de stadstaat

10. xxx
11. →
- 11.1. mensenrechten, omdatgelden voor iedereen altijd en overal...
- 11.2. slavernij
- 11.3. **HV** vrouwen geen burgerrechten
- 11.4. **HV** nee: denk aan andere landen.....xxx
12. burgers: niet-vreemdelingen, vrijen, mannen
- 12.1. niet-burgers: vreemdelingen, onvrijen, vrouwen

13.

	regeringsvorm	kenmerken
1.	Autocratie	Één persoon
2	aristocratie	Weinig grondbezitters
3	Timocratie	Weinig geldbezitters
4	democratie	Alle burgers

- 13.1. xxx (kun je uit bovenstaand schema afleiden door er volledige zinnen van te maken)
14. Tweede Kamer der Staten-Generaal
- 14.1. Griekse democratie: directe democratie: alle burgers nemen aan vergaderingen deel
Nederlandse democratie: indirecte democratie: gekozen volksvertegenwoordigers nemen aan vergaderingen deel
Griekse democratie: alleen mannen nemen deel; Nederlandse democratie: ook vrouwen nemen deel
15. (grootgrondbezitters), handelaren, ambachtslieden, matrozen, boeren

9.3. staatsvorm en regeringsvorm

- 16. xxx
- 16.1. autocratische monarchie, autocratische republiek;
aristocratische monarchie, aristocratische republiek;
timocratische monarchie, timocratische republiek
democratische monarchie, democratische republiek
- 16.2. democratische monarchie
- 16.3. democratische republiek
- 16.4. autocratische monarchie

9.4. Sparta, Athene en de Griekse beschaving

17. We helpen je even op weg, maar daarna moet je het zelf doen.

<i>alinea</i>	<i>Vragen</i>	<i>Athene</i>	<i>Sparta</i>
1	Wat zijn de namen van de belangrijkste Griekse poleis	Athene	Sparta
2	-Waar ligt Sparta? - Wat waren de bestaansmiddelen van Sparta? - Wat was het beroep van de Spartanen?		

- 18. →
- 18.1. uithuwelijking (bruidschat) / onderworpen zijn aan man
- 18.2. HV. Mogelijkheid van kritiek / verzet tegen bestuurders/ tegen de wetten
- 19. verovering Klein-Azië, Midden-Oosten en Perzië

Samenvatting

- 20. 1A, 2D, 3A, 4E, 5C
- 20.1. Griekenland
- 20.2. Egypte
- 21. benedenstad
- 21.1. platteland
- 22. bescherming
- 23. 1C, 2D, 3 E, 4B, 5A
- 23.1. Door welk probleem of door welke problemen
- 23.2. gebeurtenis
- 23.3. jonge mensen
- 23.4. oorzaken
- 23.5. edelen (grootgrondbezitters) en handelaren (kooplieden)
- 23.6. onrust /ruzie, reden

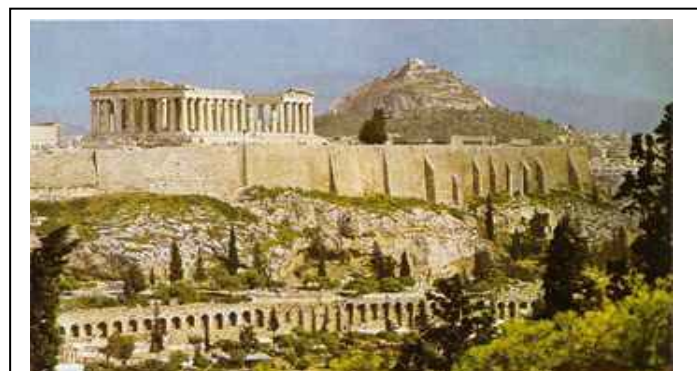

Foto van de Akropolis van Athene met het Parthenon, de tempel van de beschermgodin van de stad, Pallas Athena.

24.mensenrechten
 24.1.burgers,burgerrechten
25. juiste zinnen zijn: 22. zin: Monarchie is een staatsvorm

10. de Griekse godsdienst

26. xxx

27.

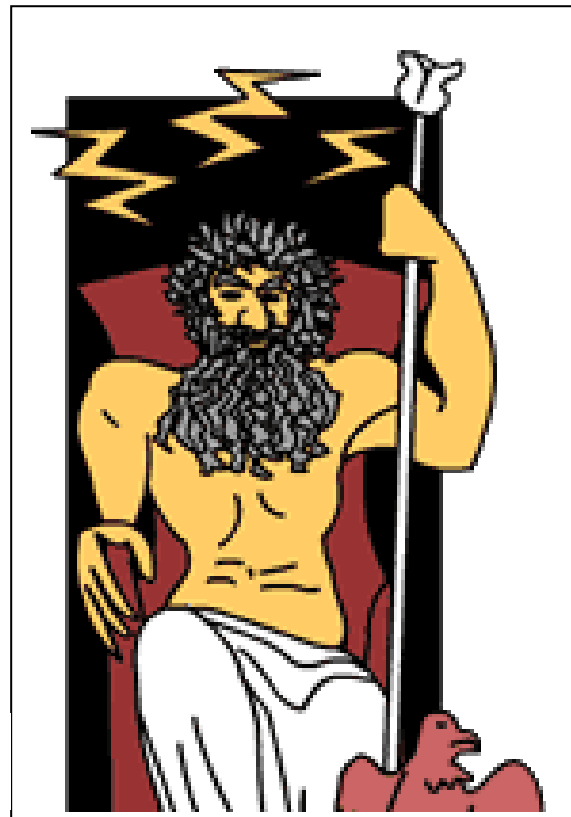
Vergelijkingspunten / vragen	Egyptische godsdienst	Griekse godsdienst
Waarom lijken de Egyptische en de Griekse godsdienst op elkaar?	<ol style="list-style-type: none"> 1. polytheïsme 2. leven na de dood 	<ol style="list-style-type: none"> 1. polytheïsme 2. leven na de dood
Waarom verschillen de E. en de G. godsdienst van elkaar?	<ol style="list-style-type: none"> 1. goden hebben bovennatuurlijk gedrag 2. goden hebben vaak dierlijke gedaante 3. Egyptenaren vinden leven na de dood 'paradijs' 4. Egyptenaren mummificeren hun doden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. goden hebben menselijke eigenschappen 2. goden hebben menselijke gedaante 3. Grieken vinden leven in de onderwereld 'schimmenrijk' 4. Grieken begraven hun doden (met muntje)

28. **HV: godenlijst leren!**

HV EXTRA STOF: De Griekse goden

- A. xxx
- B. Seizoenwisseling: lente-herfst
- B.1. doen
- C. xxx
- D. 1c; 2f; 3g; 4 e; 5l; 6b; 7k; 8d; 9j; 10i; 11h; 12a

Afbeelding van Zeus

DE KLASSIEKE OUDHEID: DE ROMEINEN

11.1. de stichting van Rome

29.zoek op in een woordenboek (in klas aanwezig)

29.1. xxx

30. zeven heuvels, vruchtbaar rivierdal, doorwaadbare plaats in rivier, bevaarbare rivier

30.1. →

30.2.

Al ingevuld	Al ingevuld
Rome ligt in een vruchtbaar rivierdal	Het rivierdal is vruchtbaar en levert dus voedsel. Daarom ook zullen ze die plek hebben uitgekozen om een stad te stichten
Rome ligt bij een doorwaadbare plaats (ondiepe plaats) in de Tiber	Zo'n ondiepe plaats maakt oversteken gemakkelijk. Daarom ook zullen ze die plek hebben uitgekozen om een stad te stichten
Rome ligt aan een bevaarbare rivier	Een bevaarbare rivier is goed voor handel/transport. Daarom ook zullen ze die plek hebben uitgekozen om een stad te stichten

30.3. **HV** eerste nederzetting op heuvel Palatinus; er leefden wolven; rivier Tiber

30.4. **HV** niet controleerbaar (geen conclusie uit feiten)

31. xxx

32. →

11.2. het ontstaan van het Romeinse Rijk

33. 1. divide et impera (hoe zit dat in elkaar ? goed opzoeken); 2. soldaten/ boerenkolonies

34. boeren

34.1., doordat boeren (= soldaten) → eigen wapenuitrusting verzorgen

35. Invloed en heerschappij over westelijk deel van de Middellandse Zee

36. nederzettingen/ provincies waar zich Romeinse burgers vestigden: soldaten/boeren, ambachtslieden

36.1. Voedsel, slaven, grondstoffen, ambachtelijke producten, belastingen

37. De Mare Nostrum = Middellandse Zee....., omdat het Romeinse Rijk voor het grootste deel rondom de Middellandse Zee lag

38.

	Kern	Beschrijvende vragen	antwoorden
Fase 1	Italië	1.Hoe beheersten de Romeinen Italië? 2. Welke volkeren behoorden tot het Romeinse Rijk	1. 1.divide et impera 2.boerenkolonies 2. bondgenoten : o.a. Latijnen,Grieken, Sabijnen
Fase 2	Westelijke deel Middellandse Zee	1.Hoe en wanneer verkregen de Romeinen heerschappij over de W. Middellandse Zee 2. Welke gebieden behoorden nu ook tot het Romeinse Rijk? 3. Wat leverden de nieuwe gebieden aan Rome?	1.Oorlogen (3!) tegen Carthago: 256-146 v.Chr. 2.Spanje, Noord-Afrika, Sicilië, Sardinië 3. graan (Sicilië); zilver (Spanje)
Fase 3	Oostelijke deel Middellandse Zee	1.Hoe en wanneer verkregen de Romeinen macht over de Oostelijke Middellandse Zee 2. Wat leverden de nieuwe gebieden aan Rome? 3. Wat zijn provincies?	1. 1. Griekenland 146 v. Chr. 2. Egypte 31 v. Chr. 2. graan, slaven, luxe-artikelen, nieuwe landbouwgrond, cultuur! 3. door Romeinen veroverde en bestuurde gebieden
Fase 4	West-Europa, Balkan en Midden-Oosten	1. Hoe en wanneer verkregen de Romeinen macht over West-Europa, de Balkan en het Midden-Oosten 2. Waarom wilden de Romeinen ook de Balkan en het Midden-Oosten veroveren?	1. 54 v. Chr. Caesar verovert Gallië = Frankrijk; 100-200: Balkan en Midden-Oosten 2. natuurlijke grenzen: Donau; Eufraat en Tigris; bescherming tegen Germanen en Parthen (Perzen)

- 38.1. kern (de antwoorden gaan uitvoerig in op wat er in elke fase belangrijk is!: **bij elkaar leer je dus door kernvragen en antwoorden een hele bladzijde!**)
 Waardoor was de verovering van Italië belangrijk voor de verovering van de Westelijke Middellandse Zee?
 Waardoor kon Rome zich richten op de verovering van de Oostelijke Middellandse Zee en West-Europa?

39. Slaven = mensen als handelswaar? Trouwens: wilde dieren: kan dat nog wel?

11.3. de strijd om de macht tussen de patriciërs en de plebejers

40.

Vragen	Patriciërs	plebejers
Welke middelen van bestaan?	Grootgrondbezit	Boeren, ambachtslieden, handelaren
Waar zijn de namen van afkomstig?	Patriciërs = patres vaders	Plebejers = plebs = volk
Hoeveel macht in het bestuur?	Senaat en hoogste ambten	Volksvergadering alleen
Welke functies in het leger?	Officieren	Soldaten, ruiters (handel.)

40.1. Beschrijvende vragen: welke/waarvan/hoeveel/welke

40.2. Vergelijking: wat is het verschil tussen.....

40.3. HV: verklarende vragen.

Bijv. **reden**: Waarom wilden de plebejers in opstand komen?

Bijv. **oorzaak**: Waardoor ontstond er strijd tussen patriciërs en plebejers

Bijv:**gevolg**: Wat is het gevolg van de strijd tussen patriciërs en plebejers?

41. →
- 41.1. maag = patriciërs, ledematen (armen/benen) = plebejers
- 41.2. het hele volk (alle burgers)
- 41.3. maag profiteert van werk ledematen
- 41.4. ledematen hebben maag nodig (maag heeft nut)
- 41.5. waarom moeten patriciërs de rol van maag spelen, waarom niet de plebejers?
42. belangen van plebejers behartigen
- 42.1. veto-recht = ik verbied = wetten verbieden die slecht zijn voor plebejers
- 42.2. rijke plebejers samen met patriciërs = nobilitas
- 42.3. **HV** patriciër koopt rijke plebejer om door hem macht en grotere rijkdom aan te bieden. Daardoor wordt rijke plebejer tegen arme plebejer uitgespeeld = divide et impera

43.

500 v. Chr	350 v. Chr.
1. patriciërs	1. nobilitas (= 1 + 2a)
2. plebejers	2. arme plebejers (= 2b)
a. rijk (handelaren)	
b. arm (boeren, ambachtslieden)	
3. slaven	3. SLAVEN

44. aristocratie/ timocratie

45. xxx

46. 1c; 2d; 3a; 4b

46.1. **HV** ...letters: feiten; ...nummers: argumenten

Heuvels zijn feiten, dat ze bescherming bieden is een conclusie (argument: je kunt daar goed wonen, want de heuvels bieden bescherming)

46.2. **HV**:feiten verstaan we controleerbare waarnemingen, metingen, enz.

47.1. Mythe volgens de oude schrijvers, volgens de archeologen een logische keuze van mensen.

47.2. Handelaren

47.3. Boeren

47.4. Reizigers; handel

47.5. Veilig

47.6. Gunstig

47.7. Ongeschreven

48. 1d; 2b; 3a; 4c

48.1. 2c; 3a; 1b; 4d

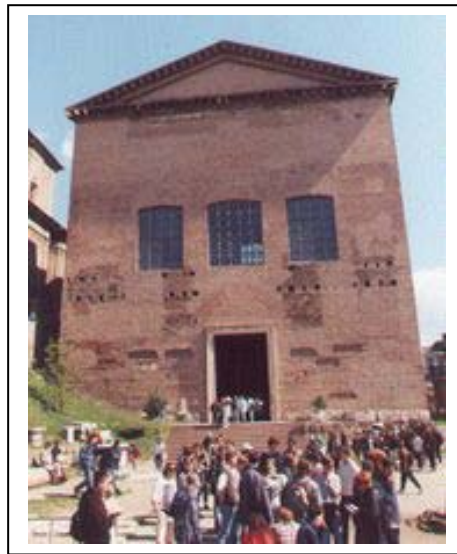
49.1. secundaire (op basis van andere bronnen nagebouwd)

49.2. primaire (ze zijn een overblijfsel van toen, waren getuige van het echte Carthago), ongeschreven (gebouw)

49.3. primaire (komen uit de tijd zelf), ongeschreven (beeld)

- 49.4. secundair (op basis van andere bronnen naverteld), geschreven (tekst)
50.beschaving: wat mensen denken, geloven, hoe ze zich gedragen, kleden, hoe ze zich uiten, wat ze zich hebben aangeleerd
51. xxx
52. Plebejers: 1c; 1d; 1e; 1g; 1i. patriciërs: 2a; 2b; 2f; 2h
- 52.1. Begin republiek
- 52.2. Aristocratie
53. Macht; gelijke rechten
- 53.1. “dankzij.....geworden = feit; “en bestuur = mening (conclusie op basis van feit)
- 54.1 Volksvergadering
- 54.2. Patriciërs
- 54.3. Senatoren
- 54.4. Consuls
- 54.5. Volkstribunen
- 54.6. Vetorecht
- 54.7. Nobilitas
- 54.8. Nobilitas

Senaatsgebouw
“Curia” ROME

12.1. het ontstaan van de proletariërs

55. Steeds langer van huis; concurrentie door goedkoop buitenlands graan; concurrentie door goedkope slavenarbeid
- 55.1. Boeren en ambachtlieden gaan failliet: en worden **proletariërs**.
56. De nobilitas.....hun stem bij de verkiezingen te kopen
- 56.1. HV** De tekenaar laat een volkstribuun zien, die zich laat omkopen door een lid van de nobilitas. De volkstribuun bedriegt vervolgens de arme burgers.
57. Brood en spelen
58. xxx Bij 58.1. zie je trouwens voorbeelden van zulke schema's.
- 58.1. A = proletariërs = 150 v. Chr.
B = nobilitas = 350 v. Chr.
C= patriciërs = 500 v. Chr.
- 58.2. A = 150
B = 350
C = 500

12.2. problemen en oplossingen in het wereldrijk

- 59. Soldaten eigen wapenuitrusting
Verwaarloosde landerijen
Goedkoop graan
Verarmde boeren
Proletariërs
Tiberius Gracchus
Proletariërs weer land geven
Marius
Beroepsleger
 - 59.1. xxx
 - 59.2. Oplossing voor het probleem van de verzwakking van het leger
- 60. De tekenaar wil de machteloosheid van de rijke Romeinen laten zien. Dat doet hij door een dikke nobilis om hulp te laten smeken bij een verarmde soldaat die zonder wapens moet optreden tegen zijn collega-proletariërs (die werk eisen)
- 61. Gracchen willen grond herverdelen, dat gaat ten koste van grondbezitters. Marius maakt beroepsleger, dat gaat ten koste van de veroverde gebieden
- 62. Betaalde soldaten / 'vrijwilligers'
 - 62.1. Vrijwilligers tegenover dienstplichtigen
 - 62.2. Armoede

13.1. De macht van een veldheer

- 63. leger, arme bevolking in Rome en in de provincies
 - 63.1. **HV** hij wilde de aristocratie afschaffen, dat is machtsverlies voor de senatoren
 - 63.2. **HV** Naast beschrijvende en verklarende vragen zijn er ook waarderende vragen (**VK 1.2.**). Bij een waarderende vraag moet je een mening geven op basis van argumenten. **JA**, je kunt hem van verraad beschuldigen, want hij maakte in feite een einde aan de wetten van de Republiek; **NEE**, je kunt hem niet van verraad beschuldigen, want hij liet de republiek bestaan en noemde zich dictator, en dat is een wettelijke functie
- 64. Autocratie, Monarchie
 - 64.1. = autocratische Monarchie
- 65. Romeinse Vrede = Rome dwingt alle volkeren naar Rome te luisteren
 - 65.1. Provincies krijgen het beter door lagere belasting (geen oorlog!) en door burgerrecht van Rome
- 66. Betere verdediging van de grenzen
 - 66.1. Rivieren Rijn en Donau; Sahara; Arabische woestijn
- 67. Hij werd Jezus van Nazareth genoemd. Hij werd gekruisigd op bevel van Pontius Pilatus.

Jezus was geboren als jood (zowel volk als godsdienst). Hij werkte samen met volgelingen, zoals Petrus en Paulus. Petrus stichtte de christelijke kerk

68. Verschillen en overeenkomsten

vergelijkingspunten	christendom	jodendom
Geloof in	Eén god	Eén god
Belangrijkste waarden	Tien geboden	Tien geboden
Belangrijkste boeken	Oude en Nieuwe tenstament	Oude testament
verlosser	Jezus (de messias) is al gekomen (en gekruisigd)	De messias moet nog komen

69. xxx

70. xxx

71. **HV Lezen en opdrachten A t/m G op blz. 83-84 maken**

- A. Geschreven: brief; primair: Martialis heeft het zelf meegemaakt, schrijft uit eigen ervaring
- B. Lawaai, drukte en hinderlijk gedrag
- C. Bruisende stad met veel bedrijvigheid, vertier, criminaliteit en armoede
- D. Bedrijvigheid, bedelaars, straatventers
- E. Volksbuurt: *
- F. Ambachtslieden, handelaren: veel werk
- G. xxx

72. Soldaten; groter; talrijker; langer; verwaarloosde; failliet
Buitenlands graan; Sicilië; Egypte.

Rome; slaven; proletariërs

72.1. Stem verkopen; bedelen

73. Gladiatorenspelen; wilde dieren spelen

74. Vergelijken

74.1. Groot verschil in rijkdom en macht

74.2. Huizen; kleding; voeding; personeel: Bedenk zelf de vragen hierbij!

74.3. xxx

74.4. Ongeschreven; ongeschreven= voorwerpen/gebouwen

74.5. Secundair: reconstructies (nagemaakt)

75. Proletariërs en verzwakt leger

75.1. Maak van de proletariërs beroepssoldaten

76. Augustus

76.1. Monarchie

76.2. Is er een gekroond staatshoofd?

77.

1. b; c; e; f; h

2. a; d (vertellen een verhaal)

3. a; d; h

78. Cultuur

79. Jodendom; Jezus van

Nazareth; Judaea;

gekruisigd.

Opgestaan; zoon; Messias.

Testament; Bijbel

Petrus; Paulus; gemeenten;

bisschop; Constantijn; paus,

Rome; Rooms-Katholieke

Paus;

14. de ondergang van het West-Romeinse Rijk

80. de ondergang van het West-Romeinse Rijk; de titel van de paragraaf.
 80.1. zie schema hieronder
 80.2. zie schema hieronder
 80.3. zie schema hieronder
 80.4. zie schema hieronder

OORZAKEN (1.1.)	REDENEN (1.2.)	AANLEIDING (1.3.)	GEVOLGEN (1.5)
Leger verzwakt door: 1. geldgebrek en 2. gebrek aan officieren; 3. te veel Germanen in het leger	Te weinig Romeinen en Germanen willen in het leger dienen	Grote volksverhuizingen	Direct: einde aan Oudheid met haar agrarisch-stedelijke maatschappij
Gebrek aan goede leiding van de staat.	Rijke Romeinen willen zich niet inzetten voor hun land: liever een luxe leven leiden	Odoaker zet Romulus Augustulus af	Indirect: ontwikkeling van de middeleeuwen met terugkeer van een agrarische maatschappij

81. Historie = de tijd dat er geschreven bronnen zijn (zelfgeschreven en door anderen geschreven bronnen)
82. Onder historici verstaan we wetenschappers die zich bezighouden met de studie van de geschreven bronnen uit de geschiedenis.
83. *Geef op de volgende manier antwoord:*
 De foto van de Germaanse soldaten is een **ongeschreven** bron, **want** het is een foto/ beeldmateriaal.
 De foto van de Germaanse soldaten is een **secundaire** bron, **want** deze foto komt niet uit de Romeinse tijd.

LICHT OP HET OVERZICHT

84. xxx De antwoorden op de 10 deelvragen van 5 moet je zelf uit de vorige onderwerpen (prehistorie, Egypte en Klassieke Oudheid) halen !!!!!

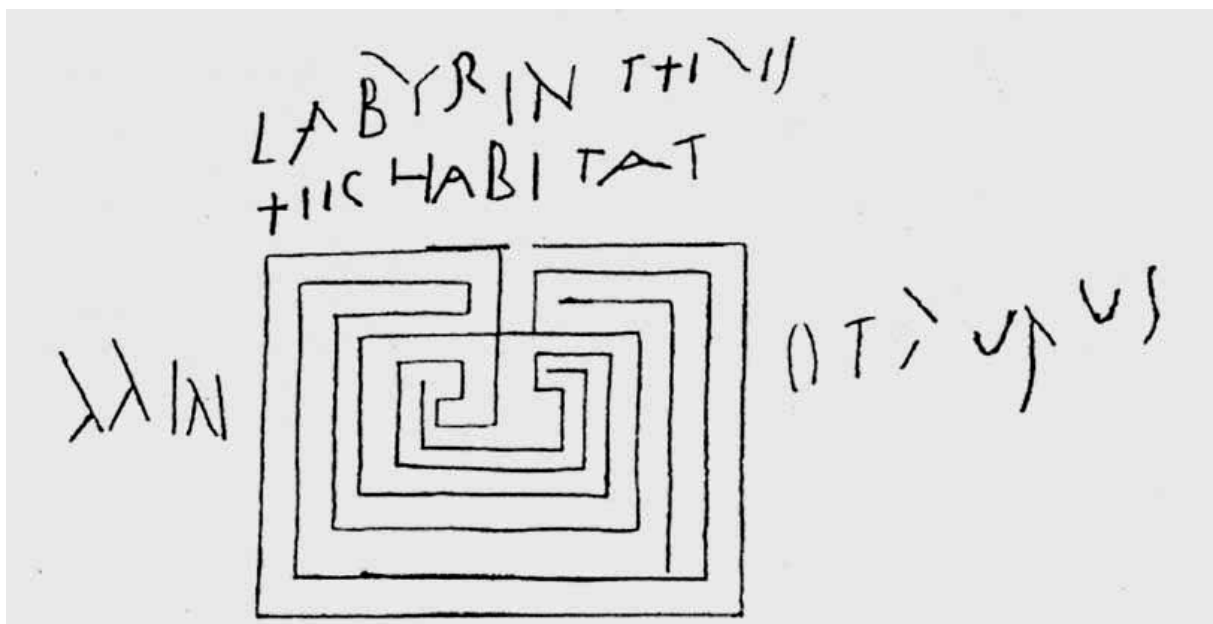
85

1= tijdvak van jagers en boeren	2= tijdvak van Grieken en Romeinen
rotstekeningen	Jezus van Nazareth
Homo habilis	mummificatie
nomaden	Julius Caesar
roofbouw	Meisje van Yde
Australopithecus	Alexander de Grote
	Echnaton
	Volksverhuizingen
	Medea

	Tien Geboden
	Senaat
	Menes
	burgeroorlog
	republiek
	Socrates
	beeldschrift

EXTRA STOF: DE STAD ROME

- A. Geschreven: het is tekst.
Primair: want Martialis heeft het **zelf** gezien, **zelf** gehoord, **zelf** meegemaakt
- B. lawaai/ drukte
- C. xxx
- D. Gehamer van ketellappers; geldwisselaar; goudsmid klopt op steen met hamer; bedelende kinderen; verkopers
- E. Nauwe binnenstad met bedrijfjes / ambachtlieden. Uit de beschrijving
- F. Rijke Romeinen: wonen in betere buurten/betere huizen en hebben tweede huis buiten de stad
- G. xxx

Graffiti uit Pompeï: Labyrinthus, Hic HABITAT MINOTAURUS

Latijn : Labyrinth (doolhof): Hier woont de minotaurus